

De PKN te gast bij Royal Goedewaagen

Michiel Rutten

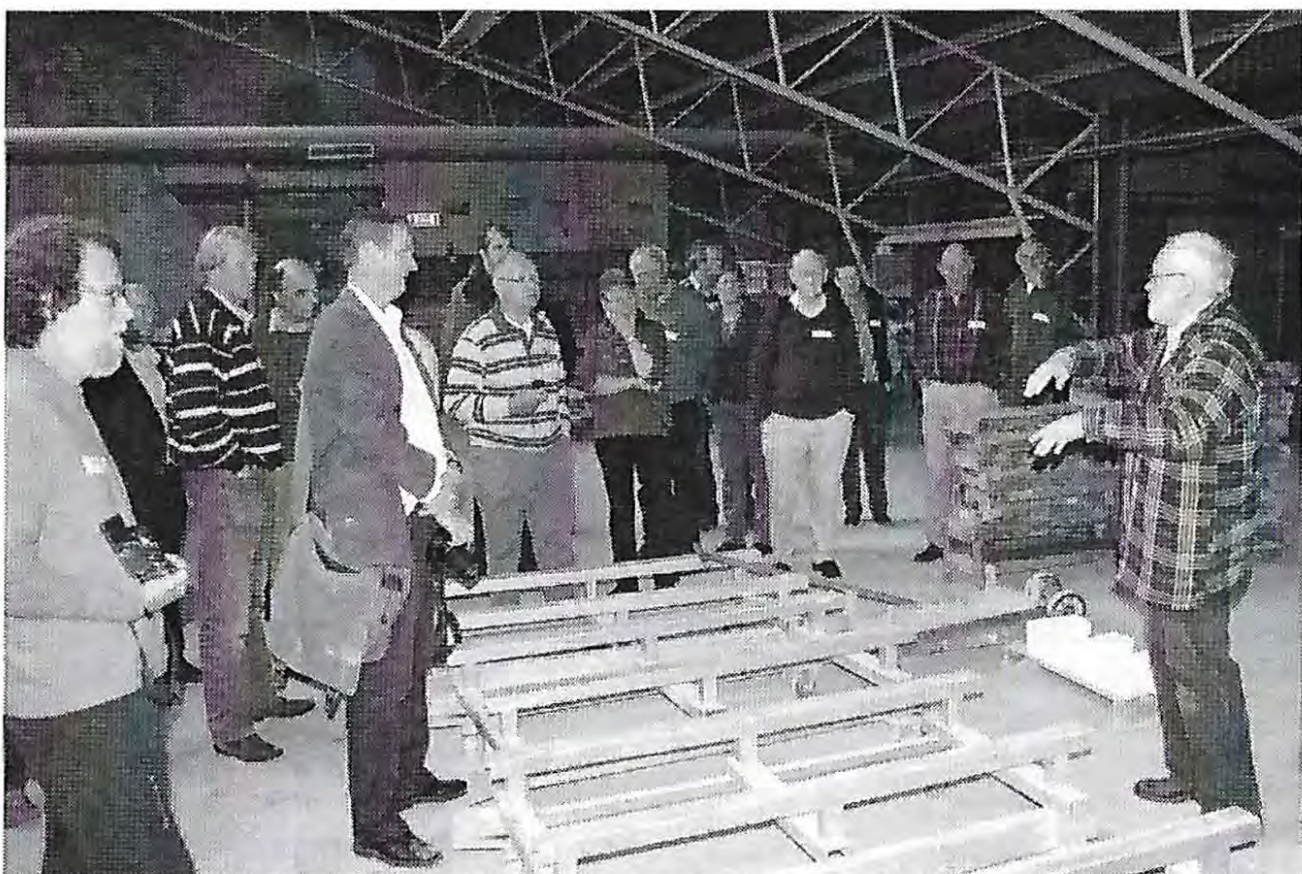
Op 18 september 2010 was de PKN voor de jaarlijkse PKNdag te gast bij Royal Goedewaagen te Nieuw Buinen.

Tegen half twaalf in de morgen werd eenieder welkom geheten door de conservator van het Keramisch Museum Goedewaagen, Friggo Visser. Voordat hij aan zijn inleiding begon, kon hij de PKNers enkele nieuwtjes melden. Zo heeft de directie van Royal Goedewaagen besloten dat er bij de t.z.t. te verwachten inhuldiging van de toekomstige koning Willem-Alexander weer een Oranjepijp zal worden vervaardigd; te gelegener tijd ontvangen de PKN-ers hierover nadere bijzonderheden. Voorts kon Friggo melden dat hij de afgelopen periode nader in contact is gekomen met diverse Van der Wanten. Dat heeft al geleid tot veel nieuwe kennis en wetenschap; zo blijkt er bijvoorbeeld ook nog een honderdtal tot nu onbekende messing VanderWant-pijpenmallen van de Zenith te bestaan! Er wordt, met bijzondere dank aan Jos Engelen en Ruud Stam voor hun medewerking bij dit project, gewerkt aan een nieuwe publikatie over de VanderWant-pijpenfabricage. En hierbij een OPROEP aan alle PKN-ers: wil iedereen die nog niet breed bekende informatie heeft over plateel-geschilderde pijpen van Zenith en/of oude Zenithcatalogi heeft, daarvan kond doen aan Friggo, Jos of Ruud? Dank daarvoor, bij voorbaat.

Vervolgens werd een onderhoudende en heel instructieve – tot nu onbekende - film uit 1946 vertoond over de kleipijpenfabricage, een (smal)film die onlangs door de inmiddels 86-jarige Otto van der Want in zijn archief werd teruggevonden.

Aansluitend hield Friggo een boeiende, met veel oude foto's geïllustreerde, inleiding over de geschiedenis van Royal Goedewaagen, in het bijzonder de pottenbakkerij vanaf 1612 en de kleipijpenfabricage vanaf 1779, waarbij uitvoerig werd ingegaan op de verlichte inzichten van de Goedewaagens in de tijd van de grootschalige industrialisatie eind 19° en begin 20^e eeuw en de

ontwikkeling van de maatschappelijke positie van de familie Goedewaagen in Gouda. Door de jaren heen leverde de verkoop van kleipijpen voldoende middelen om fluctuaties in de verkoop van aardewerken producten op te vangen, terwijl vergroting in maatschappelijke status mede werd gerealiseerd door de aankoop van vooraanstaande concurrenten, zoals De Distel.

Vervolgens volgde een rondleiding door de fabriek. Daarbij gaf meesterpijpenmaker Jaap Dieters een uitvoerige demonstratie van de vervaardiging van kleipijpen (waarbij opvalt dat het productieproces in hoofdlijnen al eeuwen hetzelfde is). Goedewaagen fabriceert en verkoopt nog ongeveer 80.000 kleipijpen per jaar.

Na de lunchpauze was tijd ingeruimd voor een huishoudelijke vergadering van de PKN. Theo Grintjes (als vanouds, maar dit jaar voor het laatst, de slagvaardige dagvoorzitter) deed verslag van de resultaten van de samen met (helaas deze dag verhinderde) Jos Engelen gehouden enquête onder de PKN-ers en de verschillende vervolgstappen, resulterende in de aanbeveling te komen tot een Stichting PKN. Michiel kon melden dat het huidige zogenoemde PKNbestuur (dat zich in de komende periode wil vernieuwen) zich goed in de conclusies kan vinden, vooral ook nu de voorgestelde statuten voldoende ruimte bieden om de kern van de PKNdagen, met prettige en informele ontmoetingsmomenten, te waar-

borgen, terwijl in het bijzonder het voorgestelde artikel 11 van de statuten alle ruimte geeft om oor en ruimte te bieden aan de ideeën en voorstellen van de donateurs. Actie zal nu worden genomen om te komen tot definitieve oprichting van de stichting. Vraag van het huidige bestuur is wel of er voldoende PKN-ers zijn die zich willen inzetten voor bijvoorbeeld een klankbordgroep en een activiteitencommissie. Voor de klankbordgroep melden zich Ruud Stam en Ron de Haan aan. Vanuit de aanwezigen wordt voorts de suggestie gedaan dat ook Aad Kleijweg hieraan gaat deelnemen (hetgeen mede de continuïteit van de PKNwebsite zou kunnen garanderen). Arjan de Haan, Frans Janssens en Rens Hooyenga zijn bereid aan de activiteitencommissie deel te nemen.

En bij dezen een OPROEP aan alle niet aanwezige PKNers: wilt u in een van beide voornoemde commissies participeren: MELDT U SNEL AAN bij het bestuur. Aansluitend zal met beide commissies worden overlegd over vorder te maken afspraken, op te stellen reglementen, enz.

Vervolgens geeft Fred Tijmstra een overzicht van de financiële stand van zaken. Het streven om een reserve aan te houden ter hoogte van wat ongeveer jaarlijks wordt uitgegeven is gerealiseerd. Deze reserve zal, met een bruidsschat van een substantieel bedrag dat door Fred en Hans vanuit de tijd dat de PKN echt nog als uitgeverijtje moest worden beschouwd is opgebouwd, als startkapitaal aan de op te richten stichting worden overgedragen. Hulde voor die prachtige geste!

Vervolgens hield Johan Hesemans een boeiende inleiding over de pijpenmakerij in Breda en de vondst en reconstructie van een pijpenoven. Na een uiteenzetting over de productie van kleipijpen volgde een geïllustreerde presentatie van de recente vervaardiging van een metalen pijpenmal. Na een uitvoerige uiteenzetting over de werking van kleipijpenovens werd de geleidelijke ontdekking van het terrein Molenstraat 22 te Breda ontvouwd en de reconstructie van de, overtuigend onderbouwde, uit het eerste kwart van de 17° eeuw daterende pijpenoven getoond. De presentatie werd afgesloten met een knappe 3D-animatie van het onderzochte terrein aan de Molenstraat.

Ruud Stam verhaalde

hierna onder de titels "Gegoten, niet vergeten" en "Gegoten pijpen, een boeiende geschiedenis" over gegoten pijpen zoals die vanaf eind 18^e eeuw werden vervaardigd (al vanaf 1798 in Ruhla). Met recht betoogde inleider dat "doorroker" niet meer als alternatief voor gegoten pijp moet worden gebruikt; een doorroker is een gegoten pijp waarbij op het eerste gietstel een plaatje is geplakt waarvan de tekening wit blijft als de scherf van de pijp door het roken bruinig gaat kleuren, waardoor de tekening geleidelijk zichtbaar wordt. Bij de inleiding werd een keur aan gietpijpen (nagenoeg allemaal uit de collectie van de inleider) getoond (foto's Ron de Haan) en werd afgesloten met een opsomming van thans nog functionerende gietkleipijpmakers.

Na een pauze waarin de aanwezigen weer pijpen en literatuur konden ruilen (veelal tegen euro's) hield Louis Bracco Gartner een interessante inleiding onder de titel Het wonder van Deli. De tabaksverbouw is van wezenlijk belang. Er is immers geen pijp zonder tabak. In 1869 werd besloten tot de oprichting van Deli Tabak, wat uiteindelijk, in het bijzonder dank zij de ondernemer Jacobus Nienhuys, resulteerde in een bloeiende tabaksverbouwonderneming op Sumatra. De lezing werd geïllustreerd met foto's van ongerept oerwoud, allengs leidende tot uitgebreide tabaksplantages met woningen, tabaksschuren en infrastructurele voorzieningen waarop uit China geïmporteerde koelies het harde werk deden en de Deli Mij. soms ongehoorde dividenden kon uitkeren. In 2011 zal Louis zijn lezing vervolgen!

De PKN is veel dank verschuldigd aan Royal Goedewaagen, in het bijzonder aan Friggo Visser en zijn echtgenote, voor deze bijzondere dag. Hopelijk leidt dit mede tot een nauwere samenwerking tussen de PKN(ers) en Royal Goedewagen!

Door een aantal PKN-ers werd het treffen voortgezet bij een locale Chinees, waarna een ieder voldaan de thuisreis aanvaardde.

